

KLASICISMUS

Blažková Kristina

Turková Klára

KLASICISMUS

- * Klasicismus (z lat. classicus = vynikající, vzorový, dokonalý) vznikl **v druhé polovině 17. století ve Francii** v době vlády krále Slunce, Ludvíka XIV.
- * Na rozdíl od baroka se klasicismus přiklání k pravidelnosti a harmonii tvarů, od těžkopádného baroka inspirujícího se církví k jednoduchosti **inspirované antikou**. Zdůrazňuje se **rozum, uměřenost a jasný, pravidelný řád**.
- * Klasicismus se prosadil především v západní a jižní Evropě, jeho vliv však můžeme najít též ve Spojených státech amerických.

KLASICISMUS

* DOBA VE SVĚTĚ:

- reformy Marie Terezie a Josefa II.
- vlády Kateřiny II. v Rusku
- vznik Spojených států amerických
- Velká francouzská revoluce
- Napoleonské války

KLASICISMUS

- politické a společenské změny, upevňuje se **národní uvědomění**, racionalismus vytlačuje náboženské myšlení a církve z monopolního postavení
- mohutný **nástup kapitalismu, průmyslové výroby**
- **vynálezy se zdokonaľovaly** (parní stroj a železnice, vznik fotografie, filmu)
- základy vědeckých společností - **objevy pro praktické cíle** (baterie, elektromagnet, elektromotor, telegraf, ...)
- **rozvoj oborů**: organická chemie, botanika, historické vědy, jazykověda

KLASICISMUS

* Hlavní znaky:

- snaha o jednoduchý, jasný, pevně ohraničený tvar
- harmonická kompozice
- racionalismus - rozum převládá nad citem
- návrat k antice
- jednotné principy
- pevný řád
- rozumová kázeň
- krása je v pravdě a v obrazu přírody

* Zastoupení v:

- malířství, sochařství, architektura, hudba, literatura

EMPÍR

- * **Empír** = součást klasicismu, impérium = říše, inspirace hlavně římským císařstvím, přísnější forma klasicismu.
- * Za vlády Napoleona Bonaparta ve Francii se klasicistní sloh nazývá empír.
- * Empír se uplatnil rovněž jako styl interiérů, kde dominovaly geometrické linie a tematika antické mytologie. Setkáváme se také ale s aplikací egyptských vzorů (po Napoleonově egyptském tažení) či přímo s císařovým monogramem (včelou).
- * Typickým materiálem pro empírový nábytek je mahagonové dřevo.

Klasicismus v českých zemích

- * **2. polovina 18. století - první desetiletí 19. století**
- * Historické souvislosti - vláda Marie Terezie a Josefa II.
- * Období českého národního obrození, postaveno Národní divadlo a Muzeum
- * Založena Společnost vlasteneckých přátel umění (předchůdkyně dnešní Národní galerie)
- * Klasicismus v Čechách se projevoval v malířství, sochařství, architektuře, hudbě, literatuře a módě.

MALÍŘSTVÍ

- * V první fázi klasicismu si umělci často volí témata z **klasického starověku a antické mytologie**, od Francouzské revoluce i **vážná a hrdinská témata ze současnosti**
- * Malířství se stávalo součástí politické propagandy.
- * Důležitá byla **figurální kompozice**, barva nebyla podstatná (obraz nestavěla, pouze kolorovala).
- * Malířství bylo **proslulé přesnou kresbou a liniemi**. Umělci dokonale ztvárňovali **realitu**, hlavně postav.
- * Z římské historie umělci vybírali náměty, které byly podřízeny velkým ideálům.

MALÍŘSTVÍ - představitelé

* JACQUES-LOUIS DAVID (1748 - 1825)

- francouzský malíř
- obdivovatel Napolena
- dokonalá znalost římských reálií
- používal především teplé benátské barvy
- měl velký počet žáků

- obrazy: *Korunovací Napoleon*
Napoleonův přechod přes Alpy
Přísaha Horatiů
Maratova vražda

MALÍŘSTVÍ - představitelé

* JEAN DOMINIQUE INGRES (1780 - 1867)

- francouzský malíř, vůdčí představitel v malbě, žák J.L. Davida
- nejvýznamnějším odkazem jsou jeho portréty
- vyznavač ideální krásy, dokonalý pozorovatel skutečnosti
- oficiální malíř Napolena II.

- obrazy: *Davidův žák*
Slečna Riviérová
Koupající se
Turecká lázeň

MALÍŘSTVÍ - představitelé

* FRANCISCO GOYA (1746 - 1828)

- francouzský malíř, významný grafik, starý mistr i moderní malíř
- jeho dílo prochází napříč klasicismem, romantismem i realismem
- přináší nové i moderní prvky
- začínal jako královský malíř Karla IV. Španělského (řada portrétů)
- ve stáří ohluchl, trpěl psychickými problémy a maloval dramatické a fantaskní výjevy

- obrazy: *Královská rodina*
Nahá a Oblečená Mia
Saturnus

MALÍŘSTVÍ - představitelé

* **NICOLAS POUSSIN** (1594 - 1655)

- francouzský malíř, který prožil většinu života v Římě
- vyšel z baroka a postupně se stal jedním z tvůrců klasicismu
- jeho dílo ovlivnilo mnoho francouzských malířů

- obrazy: *Klanění Tří králů*
Mor v Ašdódu
Útěk do Egypta
Únos Sabineek

Český malířský klasicismus

- Doba vlády osvícenského panovníka **Josefa II.** přinesla mnoho pokrokových reforem (zrušení nevolnictví, toleranční patent, ...)
- Roku 1796 je založena **Společnost vlasteneckých přátel umění**, která shromažďuje umělecká díla (předchůdce dnešní Národní galerie)
- Roku 1799 vzniká pražská **Akademie** - zaměřena hlavně na kresbu, malba pod širým nebem v plenéru, byly položeny **základy českého krajinářství a portrétu**

Český malířský klasicismus

- představitelé

* **KAREL POSTL** (1617 - 1818)

- na Akademii vedl Krajinářskou školu
- krajiny komponované podle klasicistních zvyklostí do 3 plánů (tmavší popředí se stromem na okraji, střední plán s architekturou, světlé pozadí s výhledem do dálky)
- objevuje se světelný prvek navozující atmosféru

- dílo: *Čtyři denní doby*
Lesní krajina

Český malířský klasicismus

- představitelé

* **ANTONÍN MACHEK** (1775 - 1844)

- český malíř
- tvořil převážně portréty a obrazy historických žánrů, ale také obrazy náboženské a divadelní dekorace

- dílo: *Portrét dámy
Rudolf II.
sv. Václav a sv. Ludmila*

Český malířský klasicismus

- představitelé

* **ANTONÍN PUCHERNA** (1776 - 1852)

- český malíř, grafik, kreslíř, rytec a pedagog
- vlastenecká topografie a veduty
- veduta = přesný malířský nebo grafický záznam (výsek krajiny s bočním pohledem na město)
- kreslil a ryl pohledy na česká města a hrady

- dílo: *Pražský hrad*
Český Šternberk
Obora ve Mstišově

Český malířský klasicismus

- představitelé

* **ANTONÍN MÁNES** (1784 - 1843)

- vedl Akademii po Karlu Postolovi
- jeho dílo prošlo vývojem - od komponované klasicistní krajiny s antickými chrámy přes romantické scenerie se zříceninami a mraky ke krajinám velmi realistickým s přirozeným denním světlem
- svěží jsou i jeho akvarely a olejové náčrtky
- Mánes hodně cestoval, měl rád přírodu

- dílo: *Kokořín, Noc v horách, Pražský hrad, Okoř, Krajina s Belvedérem*

Český malířský klasicismus

- představitelé

* **FRANTIŠEK TKADLÍK** (1786 - 1840)

- český malíř, grafik, pedagog
- maloval krajiny, portréty, alegorické obrazy
- byl prvním ředitelem pražské Akademie výtvarných umění
- ovlivnil řadu studentů, převedšim Mánese

- dílo: *Tři andělé*
Smrt sv. Rosalie
Podobizna Františka Palackého

SOCHAŘSTVÍ

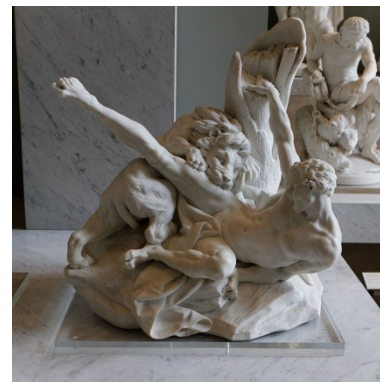
- * Pro sochařství v období klasicismu je typická obliba **bílého mramoru** - „sněhobílé sochy“, z něhož se dělaly dokonale propracované busty a pomníky.
- * Sochaři napodobovali převážně **antické vzory** (včetně oděvů, účesy), námětem byla antická mytologie a portréty
- * Sochy jsou **dokonalé, strnulé, bez života, bez mimiky**.
- * Kromě soch se vytvářely náhrobky, památníky, pomníky, busty.
- * *Znaky*: vznešenost, ušlechtilost, čistota výrazu bez emocí, neosobní krása, propracovanost.

SOCHAŘSTVÍ - představitelé

* **ÉTIENNE MAURICE FALCONET** (1716 - 1791)

- francouzský sochař, původně tesař
- ochrannou ruku nad ním držela Madame de Pompadour
- jeho styl se vyznačoval silným emocionálním nábojem
- pracoval převážně s mramorem, ale také s porcelánem

- dílo: *Měděný jezdec*
Pygmalión a Galatea
Amor
Milón z Krotónu

SOCHAŘSTVÍ - představitelé

* **ANTONIO CANOVA** (1757 - 1822)

- italský sochař, hlavní představitel klasicismu
- portréty, pomníky, modely
- působil na dvoře Napoleona, tvořil sochy dam ze dvora

- dílo: *Paulina Bonaparte*
Busta Napoleona
model Possagno
Jezdecká socha Ferdinanda I.

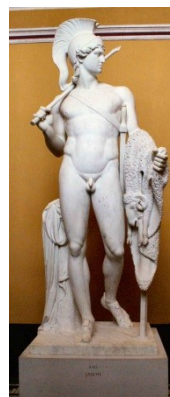

SOCHAŘSTVÍ - představitelé

* **BERTEL THORVALDSEN** (1770 - 1844)

- dánský sochař
- učil několik známých žáků
- jedna z mnoha kopií sochy Žehnajícího Krista se nachází v evangelickém chrámu apoštola Pavla v Ústí nad Labem

- dílo: *Jason*
Venuše
Žehnající Kristus

Český sochařský klasicismus

- Napodobování antiky je typické i pro sochařství v Čechách
- Sochařství bylo daleko skromnější než malířství - nákladnější obor, bylo méně objednávek
- Příznačným pro klasicismus je záplava **památníků a pomníků**, které připomínají dávnou nebo blízkou minulost národa
- Tvořily se však i hřbitovní náhrobky, sochy, sousoší a plastiky
- V Čechách jsou nejznámějšími zástupci klasicismu a empíru Josef Malinský, František Xaver Lederer a bratři Josef a Emanuel Maxovi

Český sochařský klasicismus

- představitelé

* **JOSEF MALÍNSKÝ** (1752 - 1827)

- český sochař a řezbář tradice baroka a klasicismu
- v Praze získal povolení k hostinské živnosti a otevřel si sochařskou dílnu
- řezba ze slonoviny, sochy, plastiky

- dílo: *socha Podomek*
socha Student
domovní znamení U modrého hroznu

Český sochařský klasicismus

- představitelé

* **FRANTIŠEK XAVER LEDERER** (1758 - 1811)

- pražský kamenosochař období neoklasicismu
- jeho otec byl sochař, u kterého se vyučil
- r. 1780 si otevřel vlastní dílnu a věnoval se především architektonické a náhrobní plastice pro šlechtické rodiny i měšťany

- dílo: *sousoší Milenci a labuť*
náhrobek Ondřeje Hirsche
Dafnis a Chloé

Český sochařský klasicismus

- představitelé

* JOSEF A EMANUEL MAXOVI

- česko-němečtí sochaři, bratři
- autoři monumentálních soch, pomníků a portrétů

- dílo: *Socha sv. Františka na Karlově mostě*
Pomník Radeckého
Františkův pomník

Český sochařský klasicismus

- představitelé

* **VÁCLAV PRÁCHNER** (1784 - 1832)

- český sochař, řezbář a formíř
- studoval na pražské Kreslířské Akademii u Josefa Berglera, s nímž také později spolupracoval

- dílo: *Náhrobek biskupa Thuna*
Náhrobek Tieglů z Lindenkronu
Pomník bitvy u Chlumce
socha Alegorie Vltavy

ARCHITEKTURA

- * Nejnápadněji se klasicismus projevoval v architektuře. Typickými stavbami jsou **banky, vládní, administrativní a hospodářské budovy, divadla, nemocnice, lázně, nádraží, zámky, činžovní domy, tunely, ...**
- * Jinými typickými příklady jsou **francouzské parky a zahrady** s přísně geometrickým plánem, symetrickým systémem cest, altánů a alejí.
- * Dále se nově staví **paláce** a **přestavují se celé čtvrti měst** (např. Paříž, Petrohrad, Vídeň, Praha).
- * Základními architektonickými znaky klasicistních staveb jsou sloupy a pilastry vycházející z římských řádů, dvojitá obdélníková okna, trojúhelníkové štíty, mohutná sloupořadí, čisté a pravidelné linie, symetrické a geometrické fasády a střídavá výzdoba.
- * *Stavební materiál:* dřevo, kámen, hlína, omítka, kovy, izolační materiál.

ARCHITEKTURA

* FRANCIE - PAŘÍŽ:

PANTHEON

(Jacques-Germain Sufflot)

VÍTĚZNÝ OBLOUK

(Jean-Francois Chalgrin)

ARCHITEKTURA

* ANGLIE - LONDÝN:

NÁRODNÍ GALERIE
(William Wilkins)

BRITSKÉ MUZEUM
(John Rusell Pope)

ARCHITEKTURA

* NĚMECKO - BERLÍN:

BRANIBORSKÁ BRÁNA

(Carl Gotthard Langhans)

ČINOHERNÍ DIVADLO

(Karl Friedrich Schinkel)

ARCHITEKTURA

* USA - WASHINGTON:

KAPITOL (*William Thorton*)

ARCHITEKTURA

* RUSKO - PETROHRAD:

ZIMNÍ PALÁC

*(Bartolomeo Rastrelli,
Domenico Trezzini)*

Český architektonický klasicismus

- Stavěly se především užitkové stavby (divadla, muzea, lázně, nemocnice, nádraží, školy), ale i stavby šlechty (zámky, paláce)
- Velmi známá je také lázeňská architektura, parky a zahrady
- V Čechách byla v klasicistním slohu také postavena centra různých měst (např. Františkovy a Mariánské Lázně)
- *Mezi hlavní znaky klasicistní architektury patří:* trojúhelníkové štíty, antické sloupy a průčelí, rovné linie, symetrické členění, jednoduchost, souměrnost, účelnost, vyrovnanost, jasnost

Český architektonický klasicismus

* PRAHA:

STAVOVSKÉ DIVADLO

(Karel Brust, Josef Niklas)

DŮM U HYBERNŮ

(Josef Zobel, Georg Fischer)

Český architektonický klasicismus

* BRNO:

MAHENOVO DIVADLO

(Josef Arnold)

PRAŽÁKŮV PALÁC

(Theophil von Hansen)

Český architektonický klasicismus

ZÁMEK KAČINA

(Jiří Fischer)

ZÁMEK KRÁSNÝ DVŮR

(František Maxmilian Kaňka)

Český architektonický klasicismus

MASARYKOVO NÁDRAŽÍ PRAHA

(Antonín Jüngling)

KVĚTNÁ ZAHRADA KROMĚŘÍŽ

(Filiberto Lucchese, Giovanni Tencalla)

Český architektonický klasicismus

FRANTIŠKOVY LÁZNĚ

(Karel a Gustav Wiedermannovi)

MARIÁNSKÉ LÁZNĚ

(Václav Skalník, Miksche, Niedzilský)

HUDBA

- * Klasicismus v hudbě se obvykle spojuje s trojicí skladatelů, kteří působili ve **Vídni** (centrum hudebního klasicismu) - **J. Haydn, W.A. Mozart a L. van Beethoven**. Díla těchto skladatelů ustavila vzor „klasické“ hudby, vyvážené a melodické a její klasické formy (sonáta, koncert, symfonie).
- * Skladby mají obvykle **3-4 věty** s pravidelným střídáním tempa, orchestr má stále složení se smyčcovými a často i dechovými nástroji
- * Vznikají především **krátká hudební díla**
- * Hudba je výrazně **srozumitelná a přehlednější** -> oslnění
- * Přesně se vypisují **doprovody** (general bas už ne)
- * **Dynamika** - postupné zesilování a zeslabování
- * Hudba v kostelech, ale i pro veřejnost

HUDBA - hudební formy

- * **SYMFONIE** = skladba pro orchestr, má 4 věty
- * **SONÁTA** = skladba pro sólový nástroj, popř. s doprovodem klavíru, 3-4 věty
- * **OPERA** = spojuje dramatické divadelní představení s hudbou
- * **SMYČCOVÝ KVARTET** = skladba psaná pouze pro 4 smyčcové nástroje (2x housle, violoncello, viola), 4 věty
- * **KONCERT** = skladba pro sólový nástroj a orchestr, 3 části
- * **MŠE** - missa brevis (krátká), missa solemnis (dlouhá), missa de profundis (requiem)

HUDBA - hudební nástroje

- * Hudební dechové nástroje se **zdokonalují** - dostávají řadu klapek kvůli složitějším skladbám
- * Vůdčí roli mají stále **houses**
- * Cembalo mizí pryč, vystřídal ho **klavír**
- * Orchester obohacen o **lesní roh, trubky, klarinet a tympány**

HUDBA - hudební představitelé

* **CHRISTOPH WILLIBALD GLUCK** (1714 - 1787)

- zavedl předeheru
- libreto psané v jazyce autora
- kladl důraz na sborová vystoupení
- snaha o zapojení do orchestru více nástrojů

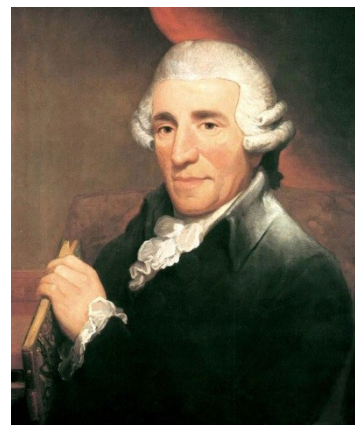
- opery: *Orfeus*
Ifigenie v Tauridě
Ifigenie v Aulidě

HUDBA - hudební představitelé

* **JOSEPH HAYDN** (1732 - 1809)

- zpíval ve Vídni
- živil se nejdříve soukromým vyučováním hudby
- nedaleko Plzně měl sídlo hrabě Monzin
- Esterházy
- napsal přes tisíc skladeb, které se hrají dodnes
- tvořil symfonie (104 doložených), sonáty a koncerty

- dílo: *Hodiny s úderem kotlů (symfonie 94. D dur)*
Stvoření světa (oratorium)

HUDBA - hudební představitelé

* **WOLFGANG AMADEUS MOZART** (1756 - 1791)

- měl velké hudební nadání od raného věku, byl veden ke hře na klavír
- „zázračné dítě“
- ve 12ti letech napsal svoji první operu
- 1787 - přichází do Prahy do Stavovského divadla, kde je svědkem uvedení opery Figarova svatba - přijata s obrovským nadšením, proto pro Pražany napsal operu Don Giovanni
- tvořil symfonie, koncerty, serenády, klavírní sonáty, opery, mše, moteta

- dílo: *Malá noční hudba (serenáda)*
Turecký pochod (sonáta)
Kouzelná flétna (opera)

HUDBA - hudební představitelé

* **LUDWIG VAN BEETHOVEN** (1770 - 1827)

- německý hudební skladatel
- v 17 letech odešel do Vídně, kde se hudebně vzdělával
- ve 26 letech ztrácí sluch -> konec jeho hudební kariéry, ve 36 letech přišel o sluch úplně
- po ohluchnutí napsal svá největší díla
- dílo: *Fidelio (jediná opera)*
Měsíční svit cis moll (sonáta)
9 symfonií - Osudová, Óda na radost, ...

Český hudební klasicismus

- České země jsou v období klasicismu pod vlivem **nepříznivých ekonomických podmínek** -> upadání tradičních zámeckých kapel, vytlačování hudby ze škol.
- Jedním z hlavních hudebních středisek se stává **chrám**, kde se hraje duchovní hudba cizí i domácí.
- Nepříznivé sociální podmínky, malá možnost prosazení se a také důvody politické a náboženské vedly k velké **emigraci hudebníků**, domácí hudební vývoj byl tímto odchodem hudebníků značně ochuzen.

Český hudební klasicismus

NĚMECKO:

Jan Václav Stamic (*sonáty, koncerty, symfonie - „Jarní“*)

František Xaver Richter (*symfonie, koncerty, chrám.hudba*)

Jiří Antonín Benda (*melodramy, koncerty, sonáty*)

František Benda (*sonáty, symfonie, skladby pro housle*)

FRANCIE:

Jan Ladislav Dusík (*koncerty, sonáty, variace*)

Jan Křtitel Krumpholz (*skladby pro harfu*)

Antonín Rejcha (*opery, symfonie, dechové kvintety*)

Český hudební klasicismus

ITÁLIE:

Josef Mysliveček (*symfonie, oratoria, opery*)

Václav Pich

VÍDEŇ:

Jan Křtitel Vaňhal (*symfonie, koncerty, teoretické práce*)

Leopold Koželuh (*symfonie, komorní a klavírní skladby*)

Pavel Vranický (*opery, balety, symfonie, koncerty*)

Antonín Vranický (*koncerty, symfonie, komorní skladby*)

František Vincenc Krommer-Kramář (*komorní skladby,
hobojové koncerty*)

Český hudební klasicismus

- představitelé

DOMÁCÍ HUDEBNÍ ŽIVOT:

* **FRANTIŠEK XAVER BRIXI** (1732 - 1771)

- pocházel z rozvětveného muzikantského rodu (syn pražského hudebního skladatele Šimona Brixiho, bratranec Bendů)
- působil jako varhaník a skladatel v pražských chrámech (od roku 1759 kapelníkem u sv. Víta)
- dílo: *přes 400 titulů - skladby pro varhany, chrámová díla, komické opery, mše „Missa pastoralis in Dí“*

Český hudební klasicismus

- představitelé

* **FRANTIŠEK XAVER DUŠEK** (1731 - 1799)

- klavírista, pedagog, skladatel
- manželkou zpěvačka Josefina Dušková
- ve své vile na Bertramce v Praze často hostil W.A. Mozarta

- dílo: *klavírní sonáty a koncerty, symfonie*
zakladatel první české klavírní školy

Český hudební klasicismus

- představitelé

* **VÁCLAV JAN TOMÁŠEK** (1774 - 1850)

- skladatel a pedagog
- získal úctu pražského kulturního života
- vychoval řadu vynikajících klavíristů a skladatelů

- dílo: *klavírní skladby, chrámové skladby, písně*
 - v mnohých skladbách je již patrný přechod k romantismu

Český hudební klasicismus

- představitelé

* **JAKUB ŠIMON JAN RYBA** (1765 - 1815)

- kantor v Rožmitále pod Třemšínem
- patřil k nejvzdělanějším kantorům své doby - absolvent filosofie
- v Rožmitále založil školní knihovnu, zavedl nedělní opakovací kurzy, děti vyučoval praktickým dovednostem (šití, polní hospodářství, ...)
- pro své nekompromisní pokrokové názory přicházel často do ostrých konfliktů s nadřízenými úřady
- stálé ponižování, velká přepracovanost, hmotná bída ho dovedly k dobrovolnému odchodu ze života
- jeden z prvních autorů písní na české texty, varhanní skladby, chrámové skladby, koncerty, symfonie, komorní hudba

- dílo: *„Hej, mistře“* - česká vánoční mše (1796)
„Noc pastýřů“ - inscenace o Rybovi
„Kancionálek“ - pro školní mládež

Zdroje:

- * Odehnalová, Alena. VYBRANÉ KAPITOLY Z DĚJIN KULTURY. Brno: Masarykova univerzita, 1995.
- * Černá, Marie. DĚJINY VÝTVARNÉHO UMĚNÍ. Praha: Idea servis, 2012.
- * Sochorová, Marie. LITERATURA V KOSTCE PRO STŘEDNÍ ŠKOLY, 2. vydání, Havlíčkův Brod: Fragment, 1996.
- * vlastní zápisy ze studia na střední škole
- * www.google.com/obrazky (jednotlivé fotografie)
- * www.kultura.cz/profile/13506-klasicismus